

אשכולות

ביתן בלבנון אל תאמרו ישיבת כרם ביבנה

פרשת בהר

גליון 336 | כ' באייר ה'תשע"ה
(שנה תשיעית)

כניסת שבת 19:05
צאת שבת 20:06

שיעור באמונה

יעקב אביעד דואני (ד')

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שִׁבְתָּ לָּהּ: שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמֹר פְּרִמָּךְ וְאִסַּפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ: וּבַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שִׁבְתָּ וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שִׁבְתָּ לָּהּ שְׁדָדָה לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר:

לא מעט דיו נשפך בשאלה המפורסמת, שרש"י על הפרשה גם עוסק בה: "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני? אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני".

אנסה בסיעתא דשמיא להציע פירוש נוסף לדברים הללו.

הרמב"ם, באיגרתו המפורסמת לבני תימן שהיו מצויים תחת לחצים כבדים, כותב להם:

וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שצונו הקדוש ברוך הוא לזכרו תמיד, וגם הזהירנו מלשכחו אותו, וצונו ללמד אותו לבנינו כדי שישגדלו על תלמודו, הוא מה שנאמר (דברים ד, ט-ו): "רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב". וראוי לכם, אחינו, שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדורו **שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו**, והטענה המביאה לידי אמת, וגדלו המעמד ההוא על כל גדולה כמו שגדלו הקדוש ברוך הוא, שנאמר (דברים ד, לב): "כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך". ודעו אחינו בברית הזאת ובסברה הזאת, שהדבר הגדול הזה שנראה במציאות שהעיד עליו מבחר כל העדים שלא היה מקודם כמוהו וכן לא היה אחריו כמוהו, והוא שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקדוש ברוך הוא ושתראה כבודו עין בעין, ודבר זה היה שתחזק האמונה חזק שלא ישנהו משנה, ויגיע לנו על ידי האמת כדי להעמיד רגלינו לבל ימעדו אשורינו בעתות כאלו וכו'.

אם כן, רואים אנו שמעמד הר סיני הוא 'עמוד שהאמונה סובבת עליו' כהגדרת הרמב"ם.

בהמשך הפרשה כתוב לגבי מצוות השמיטה: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו: וצוית את ברכתי לכם בשנה השביעית ונעשות את התבואה לשלש השנים:"

כלומר: גם ענין השמיטה הוא חיזוק לאמונה. אנו צריכים לשבות בשביעית ולא לזרוע ולקצור והקב"ה ייתן ברכה בשנה השישית למשך שלוש שנים!

מענה מובן 'מה ענין שמיטה להר סיני'!

מעמד הר סיני זהו עיקר האמונה שלנו, כמאמר הרמב"ם לעיל, והשמיטה באה לחזק לנו את האמונה פעם בשבע שנים שנסמוך על הקב"ה ונראה ברכה - ו'הא בהא תליא'.

עניין דומה מצינו בעניין מצוות השבת.

וכן כותב רש"י הירש על הפרשה: "ההשגחה המיוחדת של ה' על הארץ כבר נתבטא בברכת השדות. כשנתקנה שבת בראשית, היה לחם משנה יורד בכל יום ששי; אותה מנה כפולה של מן בישרה את קדושת היום השביעי; כן היה בה משום ערובה להשגחת ה'; כי ה' דואג לכל אדם מישראל, שלא יאבד מחמת שביטת מלאכתו בשבת. וכעין זה היה גם בשנת השמיטה: הברכה הכפולה של קציר השנה השישית בישרה מראש את קדושת השביעית; כן היה בה משום ערובה להשגחת ה'; כי ה' דואג לכל אדם מישראל, שלא יאבד מחמת שביטת השדות בשמיטה" (כה, כ).

הפרשה באה ללמדנו, שעל האדם לסמוך על הקב"ה ולא לחשוש לקיים את התורה וללכת תמיד בדרכה של תורה גם במקום הפסד! וכמאמר דוד המלך 'נעים זמירות ישראל' בפרק נה בתהילים: "השִׁלְךָ עַל ה' יְהִיבָּךְ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָ לֹא יִתֵּן לְעֹלָם מוֹט לְצַדִּיק".

מנחם סוכ

לעתניאל חבבו
לרגל ארוסיו

העלון יוצא לאור ע"י
ישיבת כרם ביבנה
www.KBY.org.il

לתגובות ולהארות:
eshkolot@gmail.com

מערכת אשכולות
איתיאל סופר
נריה סינגר

ומאי מהני דנזיר עובר אמאי הוי יד ללשון נזיר? וביאור הדברים אולי אפשר לומר, דבאומר סתם 'אהא' ודאי אינו לשון נזירות, אבל בנזיר עובר לפניו ל'אהא' אזי אנו מבינים את לשונו, ולכן אהא הוי יד לנזיר. וכן משמע מהר"ן בשם רבותיו (להלן ט ע"א ד"ה כשהיה), שכתב בזה"ל: "דלא דמי לאומר 'אהא', דאמרינן בפ"ק דקידושין דה"ל נזיר כשנזיר עובר לפניו, משום ד'אהא' לישנא מעליא ומהני".

אבל התוס' פירשו: "הכי גרסי' ולא גרסינן דלא בעינא דהוי משמע דלא בעינן פיו ולבו שוין וזה אינו דכל נדר בטעות לאו נדר הוא... וכ"ו וה"פ מהו דתימא בעינן פיו ולבו שוין והכא כי לא הוציא בפיו אהא נזיר בפירוש אף על גב דנזיר עובר לפניו ואמר בלבו נזיר דאין זה פיו ולבו שוין קמ"ל דמחשבת הלב מגליא אדיבורו דאהא כי נזיר עובר לפניו דאהא נזיר קאמר וכהאי גוונא הוי שפיר פיו ולבו שוין". לתוס' 'אהא' הוי מקצת הלשון ומחשבת הלב משלימה אותה ללשון גמורה, ומבואר כהרא"ש. וכן פירש הרא"ש לשיטתו גם שם: "כיון דנזיר עובר לפניו קרי ביה פיו ולבו שוין אבל אם אין נזיר עובר לפניו אפי' אמר בלבו היה כך כיון דלא מוכחא מלתא לא קרי' ביה פיו ולבו שוין".

נפק"מ בחקירות הנ"ל, אפשר לתלות אי מהני נדר בלשון שבועה או שבועה בלשון נדר, דלהר"ח והרשב"א ועוד המובאים בר"ן (ב ע"ב, ד"ה אידי) משמע דלא חל כלל מכיוון שאין כאן לשון מועילה, ואין על מה שנעשה יד. ולהרמב"ן (שם) מהני מדין ידות דיד הוא גמרינן ליה לדבריו ע"פ מחשבת הלב א"כ שפיר דמהני נדר בלשון שבועה.

הרב סרף שליט"א בשיעורו הביא עוד נפק"מ, אם נדר ואמר דבליבו חשב דלא יחול הנדר. לשיטת הרא"ש דבעי נמי מחשבת הלב לא יחול הנדר. אבל לשיטת הר"ן וודאי דיחול הנדר דסגי בביטוי שפתיים.

אסיפא דמילתא: בריטב"א מפרש אמאי קרי ל'ידות' בשם זה, שכל ה"כלי" נאחז מחמת אותו לשון, והוא כמו יד הכלי. וכן כתב הר"ן "כאדם האוחז כלי בבית יד שלו ומטלטלו כולו". אבל בנימוקי יוסף מפרש: "ונקראו ידות מפני שאינו שלם ויש בו מקצת העניין והוא מלשון ידות הכלים שהוא מקצת הכלי", ודוק היטב בהבדל שבין הגדרות אלו, מפני שזו המחלוקת בין הראשונים. להריטב"א והר"ן היד הוא השלמת הדיבור ולכן אנו אומרים כאילו אמר את כל הדיבור וכמרים את כל הכלי, אבל לדעת הנימוקי יוסף אמנם יש פה רק מקצת הדיבור אבל אנו יודעים לאיזה כלי הוא שייך ע"פ מחשבת לבו.

"ידות נדרים כנדרים". ישנה חקירה ידועה בדין ידות, מה החידוש של המשנה בדין של יד: האם אנו משלימים את דבריו, או שבאמת הוא אמר חצי דיבור, אבל מכיוון שאנו יודעים מה מחשבת ליבו מפרשים לדבריו, חל הנדר מדין ידות.

לכאורה הא תליא בשאלה מה יוצר את חלות הנדר, אי הביטוי שפתיים או מאי דגמיר בדעתיה שמבטא בשפתיו. אם צריך ביטוי שפתיים אזי היד הוא השלמת דבריו, ואם צריך גמירות דעת - כשלא משלים את דיבורו אז מחשבת הלב גמירה ליה ליצירת החלות.

ובעצם ההגדרה, האם חלות נדר מורכב מסיבה אחת של ביטוי שפתיים, או משתי סיבות של ביטוי שפתיים ומחשבת הלב.

בפירוש הרא"ש (ב ע"א, ד"ה האומר) כתב: "וכך הנך ידות אינו גומר דבריו לפרש הנדר אלא התחלה בעלמא ומתוכן ניכר שדעתו לידור ומחשבינן ליה כאילו גמר דבריו". מבואר בדבריו כהצד השני בחקירתנו, דלנדר בעינן ביטוי שפתיים ומחשבת הלב.

אולם הר"ן שם (ד"ה כל) כתב: "וידות נדרים הוא שמתחיל במקצת דבורו של נדר אלא שאינו גומר אותו ואותו מקצת הדבור [הוי כאילו] נודר כל השלמות הדבור". משמע כצד הראשון בחקירתנו, והגם שאינו מזכיר כלל דבעינן מחשבת הלב.

הגמרא בנזיר (ב ע"ב) אומרת: "האמר אהא, הרי זה נזיר. דלמא אהא בתענית קאמר? אמר שמואל כגון שהיה נזיר עובר לפניו." אי אמרינן דבעינן ביטוי שפתיים ומחשבת ליבו אזי כאשר נזיר עובר בפניו זה מגלה את מחשבתו ושפיר הוי יד, דהוא יד מצד העניין. וכן כתב התוס' יו"ט במשנה שם "כי נזיר עובר לפניו ופירש בשפתיו אהא, ובלבו חשב להיות נזיר מחשבת הלב מהניא כאילו אמר בפיו אהא נזיר כזה שעובר לפניו", אבל אי בעינן ביטוי שפתיים מאי מהני דעובר לפניו, אמאי 'אהא' הוי יד ללשון נזירות?

ובהמשך הגמ' שם: "ודלמא לפוטרו מן קרבנותיו קאמר? דקאמר בלבו. אי הכי, מאי למימרא? מהו דתימא בעינן פיו ולבו שוין, קמ"ל". מה כוונת הגמ' באומרה קמ"ל?

אבל באמת היא מחלוקת רש"י והתוס' שם. רש"י כתב: "קמ"ל דלא בעינן. ובלבד שיהא נזיר עובר לפניו, הא אם אין נזיר עובר לפניו ואף על גב דאמר בלבו כיון דלא הוציא בשפתיו לא הוי מוכחא מילתא". רש"י סובר ד'אהא' עובר לפניו הוי לשון שלם, וכהר"ן דבעינן ביטוי שפתיים.

תקיפות וענווה – בכפיפה אחת

ינון אברמשוילי (ד')

ינון אל מורכ

רעיונות מתורת חב"ד

נשאלת כאן השאלה, איך יתכן שצדיק כמשה רבנו לא ידע להאריך את גדולתו העצומה, עד כדי שירגיש עצמו פחות ערך מכל אדם אחר? יתרה מזו: איך יתכן שמנהיג בישראל, שעצם תפקידו מחייב אותו להיות מורם מעם ותקיף, יוכל להיות עניו יותר מכל אדם אחר בעולם?!

כשהתורה רוצה לבטא את מעלתו של משה רבנו היא אומרת (במדבר יב, א): "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה". מכל מעלותיו הרבות של משה, דווקא מידת הענווה שהייתה בו, היא שזיכתה אותו לקבל את התורה מהקב"ה ולמוסרה לבני ישראל.

אחד עליו להיות **עניו בתכלית**, ועם זאת צריך שתהיה בו **התקיפות** והעוז לעמוד בתוקף על העניינים הקשורים ברצון ה'.

כתנאי ראשון לקבלת התורה יהודי צריך להיות 'הר', כפי ההלכה הראשונה בשולחן ערוך של אדמו"ר הזקן: "לא להתבייש מפני בני אדם המלעיגים". הוא לא יכול להיות 'עמק' או 'מישור', נטול תקיפות ונחישות. חייבת להיות בקרבו תכונה של הר - **הגבהה והתנשאות של קדושה**, כדי שיכול לעמוד מול הקשיים ולמלא את רצון ה'.

אך מצד שני, צריך ה'הר' הזה להיות **הנמוך** מכל ההרים - על האדם לחוש ענווה והתבטלות מוחלטת לקב"ה.

אלא, שהנחישות בענייני תורה ומצוות, לא זו בלבד שאינה צריכה לבוא על חשבון הענווה וההתבטלות לה', אלא לאמיתו של דבר, **הענווה היא מקורה** והיא אמה יולדתה. דווקא מתוך ענווה אמיתית נובעת תקיפות איתנה בענייני התורה והמצוות.

בעניין הענווה, מסופר כי הרב הקדוש רבי מנחם מענדל מוויטבסק היה מוסיף ליד חתימתו את המילים 'השפל באמת', ולאידך התנהג בהרחבה גדולה ולבש לבושי הדר.

פעם אמר על כך: "מי שיש לו יהלום יקר וירא להחזיקו מפני הגנבים, מה עושה? טומונו בזבל, שם לא יעלה על דעת הגנבים לחפש".

עוד מסופר, שאיש אחד חיקה את הרה"ק הרמ"מ, והחל לחתום 'השפל באמת'.

אמר עליו אדמו"ר הזקן: "הוא באמת שפל..."

מוסבר על כך, שמישה רבנו אכן הכיר את גודל מעלתו, את כישורונותיו הכבירים, את העובדה שדווקא הוא נבחר להיות זה שהתורה תינתן על ידו; אולם הוא לא זקק כל זאת לזכותו הוא, לזכות אישיותו העצמית.

מצד ענוותנותו הרבה, ראה משה את כל גדולתו כמתנה **מה'**, וחשב, שאילו זכה יהודי אחר בכוחות נפש גבוהות כשלו והקב"ה עצמו היה מדבר אליו - היה מגיע לדרגות נעלות עוד יותר.

משום כך לא הייתה ענוותנותו של משה סתירה ליכולתו להנהיג את העם ביד רמה, בתקיפות ומבלי להירתע מפני איש. **אדרבה**, הואיל ולא הייתה לו ישות אישית משלו, **מכיוון שמסר את כל כולו להקב"ה**, הרי בכל אורחותיו **ראה רק את רצון ה' לנגד עיניו**, וממילא נלחם בכל כוחותיו שרצון ה' יתמלא בשלמותו.

השילוב בין שתי תכונות נפש הפוכות אלה הוא תנאי מוקדם לכל יהודי בגישתו אל התורה. הוראה זו רמוזה בפתיחתה של פרשת השבוע, ואף בשמה - פרשת 'בהר'.

הר, הלוא הוא הר סיני, שעליו ניתנה התורה. חז"ל מספרים, שכאשר רצה ה' לתת את התורה, החלו ההרים רבים בניהם, וכל אחד ואחד מהם ציין את מעלותיו, אולם הקב"ה בחר דווקא בהר סיני, הנמוך מכל ההרים, כדי להדגיש את חשיבותה של הענווה.

נשאלת על כך השאלה, אם רצה הקב"ה להדגיש את חשיבות הענווה, למה בכלל חיפש הר ולא נתן את התורה בעמק, או לפחות במישור?

אלא כאן רמוז השילוב המיוחד הנ"ל בין ענווה מצד אחד והתנשאות קדושה מצד שני. יהודי נדרש שיהיו בקרבו שתי התכונות הללו - מצד

עץ חיים
רפואה והלכה

שיבוש הדעת החל בהיקף רחב - חשיבתי והתנהגותי - מוגדר בפוסקים: **שוטה גמור** או **שוטה** סתם. שיבוש הדעת שחל רק בחלק מצמצם ומוגדר של החשיבה או ההתנהגות, ובשאר העניינים האדם מתנהג כשורה, מוגדר בפוסקים: **שוטה לדבר אחד**.

הלוקה במחלה שיש בה תקופות של רגיעה, בשעה שתסמיני ה"שטות" רגועים הרי אינו נידון כשוטה - על אף שהמחלה קיימת בו, ולעיתים גורמת לו לשיבושים חמורים, מצב זה נקרא בפוסקים **עיתים חלים ועיתים שוטה**.

המפגר או הפתי כפי שהוא מכונה בפוסקים, הרי הוא נכלל בכלל השוטה רק כאשר הוא בדרגת פיגור חמורה. וכן כתב בשו"ת זכרון יוסף (סי' יב טעם ו): "המין השני פתי בתולדתו ובטבעו מנעוריו ועומד תמיד על עניין אחד... קצתם הם פתאים ביותר ואינם מכירים דברים הסותרים זה"ז... ואישים כאלו ודאי הם בכלל השוטים ופטורים מכל המצוות. וישנם מקצתם שדעתם אינה משובשת עד שנמצאו הרבה שדעתם צלולה, אבל היא דלה וחלושה... מדעת השכל האנושי הטבעי... ובוודאי צריך הבחנה עצומה לדעת האם דעתו צלולה..."

לעיתים נחשב אדם כשוטה כאשר הוא נתון במצב זמני של **בלבול הדעת**: כגון שיכור או מסומם וכד'. ע"כ.

סימני השוטה הרב מאיר דוד בראל

בשבוע שעבר פתחנו בהגדרה הרפואית לשוטה, ציינו שהגדרה רפואית נבנית בעיקר סביב הסיבות ופחות על התוצאות. אמנם ההגדרה ההלכתית מתעסקת בעיקר בתוצאות ופחות בסיבות.

היטיב להגדיר את העניין הרב משה מרדכי פרבשטיין שליט"א¹, וזו תמצית דבריו: "שוטה הוא כל מי שנשתבשה דעתו, ונפגעו אצלו תהליכי המחשבה או ההתנהגות. שיבוש זה יכול לקרות מסיבות שונות - מחמת מחלת נפש, מחמת רוח רעה, פגיעה מוחית, זקנה, או מכל סיבה שהיא - ואין כל הבדל הלכתי בדבר.

ההלכה העוסקת בשוטה אינה מתייחסת, לרוב, לסיבה שגרמה לשטות אלא לתוצאותיה. לדוגמא: הלוקה בדיכאון אינו נקרא שוטה אלא אם המחלה גורמת לו לשיבוש בחשיבה או בהתנהגות.

ברור שלא כל שיבוש בחשיבה או בהתנהגות יקבע שם שוטה. רק שיבוש בדרגת חומרה מסוימת יחיל שם זה על האדם.

¹ כיום ר"י חברון - כנסת ישראל, בעבר דיין בביה"ד הרבני נתניה. בספרו משפטי הדעת (עמ' יז), וציטט דבריו הגר"י זילברשטיין בסדרת ספריו "שיעורי תורה לרופאים" חלק ג' במאמר 'איזהו שוטה'.

העולה מדברי הרב: הגדרת שוטה תינתן לאדם שהגיע לשיבוש הדעת ללא כל קשר לגורם לו.

אמנם תחת המושג "שוטה" ייכנסו חמישה מצבים:

1. שוטה גמור.
2. שוטה לדבר אחד.
3. עיתים חלים ועיתים שוטה.
4. פתי.
5. בלבול הדעת הבא מגורם חיצוני.

למעשה, אין כל הבדל בין המצבים בשעת התפרצות השטות שבה הריהו כשוטה לכל דבריו. הנפק"מ היא בשעה שהאדם מיושב או ליתר דיוק לא עושה מעשי שוטים - האם ייחשב כבריאה?

כדי לעמוד על ההבדלים יש להבחין היטב במאפייני כל מצב בעיניים הלכתיות.

סימני שוטה גמור:

התוספתא בתרומות (פ"א ה"ג) מביאה את סימני השוטה: איזה שוטה? היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות, והמקרקע בגדיו, והמאבד את מה שנותנים לו.

תוספתא זו מובאת גם בתלמוד בבלי חגיגה (ג ע"ב) אמנם ללא הסימן הרביעי: "ת"ר איזהו שוטה? היוצא יחידי בלילה, והלן בבית הקברות, והמקרקע בגדיו וכסותו". (בהמשך הגמרא מביאה כברייתא את הסימן הרביעי).²

על תוספתא זו נחלקו בגמרא (שם) רב הונא ורבי יוחנן: "תנו רבנן: איזהו שוטה? היוצא יחידי בלילה, והלן בבית הקברות, והמקרקע את כסותו. איתמר, רב הונא אמר: עד שיהו כולן בבת אחת. רבי יוחנן אמר: אפילו באחת מהן. היכי דמי? אי דעביד להו דרך שטות - אפילו בחדא נמי. אי דלא עביד להו דרך שטות - אפילו כולהו נמי לא! - לעולם דקא עביד להו דרך שטות, והלן בבית הקברות - אימור כדי שתשרה עליו רוח טומאה הוא דקא עביד (רש"י: רוח שדים שיסייעהו להיות מכשף), והיוצא יחידי בלילה - אימור גנדרפס אחדיה (רש"י: אני שמעתי חולי האוחז מתוך דאגה, ולי נראה שנתחמם גופו ויצא למקום האויר), והמקרקע את כסותו - אימור בעל מחשבות הוא. כיון דעבדינהו לכולהו - הוה להו כמי שנגח שור חמור וגמול, ונעשה מועד לכל.

אמר רב פפא: אי שמיע ליה לרב הונא הא דתניא: אי זהו שוטה - זה המאבד כל מה שנותנים לו, הוה הדר ביה (רש"י: דמשמע בדבר אחד מחזיקין אותו בשוטה)."

נראה, דהלכה כרבי יוחנן, שדי בסימן אחד מתוך הסימנים הללו בכדי להגדירו שוטה.³

והסתפקו הראשונים, האם קובעים "שוטה" דווקא ע"י ארבעת הסימנים המופיעים בגמרא, או שאפילו עשה מעשים אחרים - כל

שהם מנוגדים להגיון הבריאה הריהו שוטה. אפשר לדייק בשאלה כך: האם המאפיינים המובאים בתוספתא הם סימן או סיבה?⁴

סיבה: שיטת רבינו שמחה משפירא (ב"י אהע"ז ק"ט מתוך תשובת מהר"ם תנ"ה) וסיעתו: "אין השוטה אלא מי שנראו בו אותם סימנים שהובאו בגמרא, דלא מחזיקינן שוטה לגרש עד שייראו בו סימני שטות המפורשים בחגיגה", וכן הביא רבינו אביגדור הכהן (ב"י אהע"ז קכ"א מתוך המרדכי גיטין סי' תכא): "אם לא הוחזק שוטה בדברים האמורים בפ"ק דחגיגה, הוא פיקח ואין צריך בדיקה".

לכאורה נראה, שכן שיטת רש"י (נדה מה ע"ב) שדייק: "אין השוטה אלא המקרקע את כסותו והלן בבית הקברות והיוצא יחידי בלילה" מתוך שאמר אלא נראה שדייק דדווקא בזה שוטה נבחן. בשיטה זו עמדו הרשב"א (שו"ת ח"א סי' תשסה), ר"י (תא"ו נט"ו ח"א), הריב"ש (שו"ת סי' תסה) וכן משמע מהרא"ש (חולין פ"א סי' ד) וטור (יו"ד סי' א) וכן מופיע בכמה תשובות אחרונים (צ"צ, זכרון יוסף, מהרי"ט ועוד).

סימן: שיטת הרמב"ם (הל' עדות פ"ט הל' ט):

השוטה פסול לעדות מן התורה לפי שאינו בן מצות, ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד, **אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד** בדבר מן הדברים אף על פי שהוא מדבר ושואל כענין בשאר דברים הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב...

ומדייק מדבריו הכסף משנה במקום: "ומשמע מדברי רבינו דסבירא ליה דהני מילי דקתני בברייתא לאו דווקא, אלא ה"ה לכל דבר שדרך שוטה לעשות אותם, והנך לדוגמא נקטינהו".

למעשה, צדדי המחלוקת די ברורים, ונראה בבית יוסף שהביא סימוכין וראיות לשיטת הרמב"ם ולבסוף הכריע כן להלכה בשו"ע חו"מ סימן ל"ה סע' ח':

שוטה, פסול (לעדות). ולא שוטה שהוא הולך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד, (אלא) כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מהדברים, אף על פי שהוא מדבר ושואל כענין בשאר דברים, הרי זה פסול, ובכלל שוטים יחשב.

מתוך דברי הרמב"ם ושו"ע אלו הסתפקו גדולי הפוסקים בבואם להכריע בענייני גיטין: לפי הכרעת הרמב"ם יוצא שכל אדם שדעתו משובשת בדבר מן הדברים נחשב שוטה, ממילא יוצא שכל חולה רוח פסול לגרש את אשתו בגט פיטורין, אף אם מחלתו אינה פוגעת בכושר שלו להבין את ענייני הגט - משום שלפחות לדבר אחד נשתבשה דעתו? באשר על כן יש לחקור את שיטת הרמב"ם ולהגדיר פסול שוטה באופן מדויק לכל קטגוריה נצרכת - עדות, גיטין וקידושין, מצוות, חינוך, נאמנות, נזיקין וכד'.

המשך אי"ה בשבוע הבא.

⁴ למי"ד 'סימן', המאפיינים שהובאו בגמ' הם לאו דווקא, וכל מעשה לא הגיוני נכלל בגדר שוטה. לפי הבנה זו המעשה שהאדם עשה מגלה לנו **שהוא היה שוטה**, ולכן כל מעשה שאינו הגיוני מגלה שהוא שוטה. למי"ד סיבה - דווקא אלו המובאים בגמרא יחשיבוהו שוטה. לפי הבנה זו המעשה שעשה הפך את האדם מבריאה לשוטה, כדי להוציא אדם מחזקת בריאה לחזקת שוטה צריך דווקא את הקריטריונים שקבעו חז"ל ולכן רק אלו המובאים בתוספתא מגדירים אותו לשוטה.

² וכן מובאת התוספתא במלואה עם ארבעת הסימנים בירושלמי (תרומות פ"א ה"א, גיטין פ"ז ה"א), ומחלוקת רב הונא ורבי יוחנן.

³ וראייה גדולה מהבבלי שהביא את הסימן הרביעי כפני עצמו, ואומר רב פפא עליו שהוא מוכיח שאין הלכה כרב הונא.